

Ferran Requejo

Democràcies: quantitat i qualitat

La democràcia constitueix un tema d'anàlisi tant en l'àmbit estrictament polític com en el de l'anàlisi acadèmica (teoria política i política comparada). Des de diferents perspectives ètiques i funcionals aquestes anàlisis destaquen llums i ombres sobre els objectius assolits i les deficiències dels sistemes democràtics. Dos temes centrals són la quantitat i la qualitat de les democràcies actuals, així com la seva potencial evolució en diferents contextos geogràfics i culturals.

1) Quantitat. Quantes democràcies hi ha actualment al món? Aquí immediatament sorgeixen controvèrsies sobre la definició, criteris i índexs de mesura, així com sobre les causes explicatives, consolidació i perspectives de futur. Resulta clar que el grup de les democràcies ha anat creixent des de la Segona Guerra Mundial. Tanmateix, persisteix una discussió inacabable, entre els acadèmics i *think tanks* especialitzats (Freedom House, Polity, Human Rights Watch World, Bertelsmann, Economic Intelligence Unit) sobre com cal definir la frontera entre els sistemes que es poden considerar democràtics.

No es tracta d'una qüestió superficial. La polèmica se centra en bona part en la situació dels estats *intermedis*, els que no es poden classificar com a democràcies liberals estrictes perquè mostren déficits en els drets i llibertats, en el funcionament

institucional o en els processos de decisió, però que tampoc es poden considerar simplement com a sistemes autocràtics. Per aquests casos intermedis alguns analistes han proposat nocions com *democràcies electorals*, *estats pèndol*... Això té l'avantatge de mostrar el caràcter continu dels indicadors de mesura (llibertats, pluripartidisme, Estat de dret, corrupció, xarxes clientelars, imparcialitat institucional...), però també arrossega riscos analítics que incorporen conseqüències polítiques.

En primer lloc, es tracta de nocions que

inclouen com a democràtics casos que desorienten les conclusions de les anàlisis. En segon lloc, introdueixen una confusió conceptual en la consideració de la democràcia com a sistema, ja que classifiquen com a democràcies electorals alguns estats que estan molt allunyats de les bases normatives i institucionals de les democràcies d'arrel liberal. Crec que si una democràcia és merament electoral i presenta déficits de funcionament institucional i en la pràctica dels drets i llibertats, és un error qualificar-la de democràcia. En tercer lloc, les conclusions entorn de l'evolució de les democràcies es tornen irracionalment pessimistes veient com alguns d'aquests estats intermedis han virat a aquestes últimes anys a pràctiques autoritàries (Hongria, Turquia, Rússia). En aquest sentit, la crítica establerta per Levitsky i Way (2015) a aquest tipus d'aproximacions em sembla pertinent. No es pot parlar de regressió democràtica en la darrera dècada, com fan Freedom House, L Diamond i A. Puddington, sinó més aviat d'un estancament estable en el nombre de sistemes democràtics del món -al voltant del 45% dels estats-. (Un resum simplificat però ben exposat d'aquesta polèmica analítica a *Vanguardia Dossier* n. 59, 2016.)

2) Qualitat. En el context de la Unió Europea, en termes generals no es qüestiona la solidesa, estabilitat i legitimitat de les democràcies liberals (malgrat l'ascens de moviments d'extrema dreta), però alhora es detecten déficits institucionals que

afecten la seva qualitat. Entre els déficits més citats: falta d'una efectiva separació de poders, frau fiscal, clientelisme, corrupció, abús de poder de les entitats financeres i dels grans grups econòmics, creixent desigualtat, erosió dels serveis de benestar, opacitat, finançament de les entitats territorials, déficits de reconeixement de drets col·lectius i d'acomodació constitucional de les societats plurinacionals, gestió de fenòmens transnacionals (refugiats), falta d'eficiència i operativitat en l'escena internacional (guerres, crisis frontereres...).

L'Estat espanyol pertany al grup de les democràcies liberals, però puntua baix en termes de qualitat democràtica: frau fiscal al voltant del doble de la mitjana europea, escassa separació de poders (Tribunal

L'Estat espanyol pertany al grup de les democràcies liberals però puntua baix en termes de qualitat democràtica

Constitucional, Consell General del Poder Judicial, Tribunal Suprem), corrupció en els principals partits de govern (especialment PP i PSOE), erosió de l'Estat de benestar, poder factic d'entitats financeres i grans empreses (gestió de la crisi econòmica, privatitzacions), índexs creixents de desigualtat (en les pitjors posicions dels estats de la UE), déficit estructural de reconeixement i d'acomodació constitucional de la plurinacionalitat, escassa cultura del retiment de comptes...

Les anàlisis sobre la quantitat i la qualitat de les democràcies comparteixen la conclusió de la importància d'un bon disseny institucional més enllà dels llistats de drets inclosos en el text legal. Una conclusió a tenir en compte en cas de reformes constitucionals o de processos constituents.

Que tinguem un magnífic 2016!●